

Isus Krist – čovjek za druge

Alfred SCHNEIDER

Sažetak

Autor se ovim člankom uključuje u razmišljanje o Isusu Kristu kome je papa Ivan Pavao II. posvetio godinu 1997. u okviru priprema za jubilej 2000 godine. Počinje pitanjem, kako u kršćanima dvadesetog stoljeća, koji vjeruju u istinu utjelovljenja, ali nisu njome onako zahvaćeni kao prvi kršćani, obnoviti izvorni, životvorni susret s utjelovljenim Sinom Božjim. Do toga ih neće dovesti ni metafizička analiza Kristove strukture u stilu tradicionalne skolastičke teologije, kao ni jednostrano isticanje Kristove spasiteljske funkcije kako tumači protestantska teologija XVI. stoljeća. Novija teologija traži rješenje u naslovu »Isus Krist – čovjek za druge« ili latinski »Christus proexistens«. Koristeći se dostignućima ranijih istraživanja, nastoji ovaj pravac otkriti najdublju tajnu Kristova bića po kojoj je on ujedno bliz svakom čovjeku i njegovoj muc. Na izabranim biblijskim tekstovima pokazuje autor da je Kristova proegzistencija crvena nit novozavjetne teologije. Zatim pokušava oživjeti iskustvo Isusovih svjedoka koji su te tekstove pisali, da bi se na kraju vinuo do trojstvenog izvora i vječnog, eshatološkog cilja Kristove proegzistencije.

Uvod

Pripremajući Crkvu za prijelaz u treće tisućljeće, papa Ivan Pavao II. posvetio je godinu 1997. razmišljanju o Kristu a kao misao vodilju tog razmišljanja stavio je vjersku istinu Utjelovljenja Sina Božjega, kojoj će se godine 2000. slaviti jubilej.¹ Istraživanju Isusa Krista dao je time jasan pravac i siguran okvir, ali mu je nametnuo i neka pitanja. Zadaća istraživanja Kristova lika nije nova. Crkva se njime bavi već dvadeset stoljeća. Tijekom prvih desetljeća udarila mu je temelj saževši uspomene o Isusu u nepromjenjiv tekst četiriju Evanđelja, a u sljedećih četiri stoljeća oblikovala je svoje kristološko vjerovanje. Na Prvom općem saboru u Niceji 325. g. proglasila je da je Isus iste biti s Ocem, što je zatim potvrdila na Trećem općem saboru u Efezu 431. g. nazvavši njegovu majku Bogorodicom. Dvadeset godina potom 451. g. u Kalcedonu riješila je problem jedinstva Isusova bića definicijom da su u njemu božanska i ljudska narav povezane u osobi Božjega Sina. Time je teološkoj misli dala ključ za rješavanje svih pitanja koja će joj nametati susret Boga i čovjeka. Kad

1 Usp. *Tertio millenio adveniente* (Nadolaskom trećeg tisućljeća), Apostolsko pismo Ivana Pavla II.

se oni susreću obuzima čovjeka radost zbog poklonjene Božje blizine, ali ga može uhvatiti i strah da će mu Božja blizina oduzeti njegovu ljudsku samobitnost. Povod su tom strahu dali monofiziti petog stoljeća tvrdeći da su ljudska i božanska narav u Kristu međusobno pomiješane pa je nastalo nešto treće. U toj je smjesi čovjek dakako kao slabiji element morao nestati. Taj će se strah poslije javljati stoljećima u raznim oblicima, a u naše ga je vrijeme oživio novovjeki ateistički humanizam tvrdnjom: Bog i čovjek se isključuju. Feuerbach, Marx, Nietzsche, Sartre, Bloch, Camus, svaki na svoj način ponavljaju da vjera u Boga sputava ljudsku slobodu. Prema Sartru je ateizam upravo postulat slobode.

Prema definiciji Kalcedonskog sabora Kristova ljudska i božanska narav su »međusobno nerazdijeljene i nerastavljive, ali istodobno nepomiješane i nepromijenjene, tako da se nikad zbog njihova jedinstva ne dokida razlika naravi, nego, naprotiv, ostaje vlastitost jedne i druge naravi koje se sastaju u jednu osobu Sina Božjega«. ² Ovaj je učiteljski tekst otvorio široke perspektive istraživanju Kristova lika, no kao i svako veliko dostignuće, krije on u sebi opasnost da ljudski duh, jer se popeo na vrhunac, na njemu i zaspe. U ovom se slučaju doista i uspavao. Svijest da je Crkva rekla zadnju riječ i da po vjeri živimo u mirnom posjedu te zadnje riječi oduzelo je kršćanima sljedećih stoljeća, osobito ovih najnovijih, onaj žar kojim je rana Crkva uvijek nanovo ponavljala pitanje prvih svjedoka: »Tko je taj čovjek da mu se vjetrovi i more pokoravaju?« (usp. Mk 4,41). To je pitanje gorjelo ne samo u srcima svjedoka koji su Isusa gledali tjelesnim očima, nego i njihovih suradnika i nasljednika. Ono će u idućim desetljećima biti ne samo izvor velikih spoznaja i mističnog zanosa nego i mučeničke ustrajnosti Isusovih učenika. Isus nadilazi sve pojmove i tjera ljude da izlaze iz svojih kalupa a baštinjene spoznaje da ugrađuju u nova milosna iskustva. Unaprijed je to navijestio: »Vjeruješ, jer sam ti rekao: vidjeh te pod smokvom. Više ćeš od toga vidjeti« (v. Iv 1,50). Ovo »više« nije im dalo mira. Svaki susret s Isusom i svaka spoznaja o njemu budila je neodoljivu želju saznati još više – sve dok Crkva nije rekla »zadnju riječ« svojom dogmatskom definicijom. Poslije toga više nemamo što saznati o Kristu jer »znamo sve«. A budući da »sve znamo«, smijemo spavati dok on ponovno ne dođe. Ovakav stav, dakako, nitko nije izrekao a još manje napisao, ali je on ipak negdje ugrađen u našu kršćansku podsvijest pa odatle sputava onu izvornu želju upoznati Isusa sve bolje i saznati o njemu sve više.

Dogmatska definicija nije, dakako, kriva što se čovjek uspavao na putu prema Kristu. Kriv je njegov vlastiti pospani duh. Bilo je u svim stoljećima ljudi koji nisu spavali. Pošto su jednom susreli Isusa, nisu mogli stati tražeći njegovo lice i ponirući u njegovo srce. Od tih ljudi i njihovih susreta s Isusom Crkva i danas živi. Široke crkvene slojeve zahvatila je, ipak, neka pospanost. Iz tog bi sna Papa htio probuditi kršćane. »Probudi se, ti što spavaš, ustani od mrtvih, i

2 Usp. *Denzinger Schönmetzer*, 302.

zasvijetlet će ti Krist« (Ef 5,14). Dublja spoznaja Krista doista može probuditi zaspale, obamrle duhove, osobito u naše vrijeme koje boluje od krize srca i njegovih vrednota. Rasponi su Kristova Srca doista neizmjerni. »U njemu je sve stvoreno. On je Početak. U njemu stanuje sva Punina« (usp. Kol 1,16sl.). Ne samo Punina božanstva nego i bogatstvo njegova zdravog čovječtva. Stoga treba ponovno krenuti u otkrivanje te punine. Samo kojim putem?

1. *Krist u sebi – ili Krist za nas*

»Tko je taj čovjek da mu se vjetar i more pokoravaju?« Svi putovi prema Kristu počinju ovim pitanjem koje se ubrzo razgranalo u dva potpitanja: »Što je Krist u sebi – i što je Krist za nas?« U Novom je zavjetu jače istaknuto ono drugo, »Krist za nas«, jer je svjedoke više zanimao Krist na djelu, nego njegova unutarnja konstitucija. U Ivanovu Evandelju, koje Krista promatra iz perspektive od pola stoljeća, kad su se smirili prvi dojmovi, proradila je i teološka refleksija o Isusu kakav je u sebi. S vremenom ona je sve više u prvom planu kršćanske meditacije. Odlučnu je ulogu pritom imao susret Crkve i njezine Radosne vijesti s grčkom kulturom i njezinom filozofijom, koja je tražila racionalno obrazloženje i spekulativno produbljenje svega, pa i radosne vijesti.

Iz te refleksije proizašle su velike spoznaje prvih crkvenih sabora, a značajnu su ulogu pritom odigrale i pogrešne nauke, prije svega arijanizam četvrtog stoljeća koji je sva pitanja htio riješiti filozofskim umovanjem pa je zanijekao Isusovo božanstvo. Crkva je na to odgovorila svojim prvim općim saborom nazvavši »Sina istobitnim s Ocem«. Poslije toga je crkvena kristološka misao ostala odveć vezana uz pitanja Isusove biti. Njegova uloga za naš život prepuštena je duhovnoj literaturi i pobožnosti. Podvojenost između teologije i duhovnosti štetila je i jednoj i drugoj. Teologija je ostala daleko od života, a život, osobito duhovni, našao se bez pouzdanih temelja, prepušten često osjećajnim i iracionalnim nagnućima. U teologiji je s vremenom pukao još jedan jaz. Kristovo se djelo spasa počelo promatrati odvojeno od njegove osobe, soteriologija se odijelila od kristologije.

Novija teologija traži izlaz iz tih slijepih ulica u naslovu »Isus Krist – čovjek za druge« ili latinski »*Christus proexistens*«. Ovaj bi naslov želio reći da Isus nije samo izveo djelo spasa, nego da je čitav jest, živi za nas, da je upravo spas u osobi. Naš spas je najdublja tajna njegova bića. Više ćemo o Isusu saznati poniranjem u tu tajnu, nego razmatranjem njegove nutarnje strukture. Crkveno je učiteljstvo više puta poticalo teologe na ovo istraživanje, znajući kakve ono mogućnosti u sebi nosi. Kako naš spas proizlazi iz osobe Isusa Krista, na to pokušava odgovoriti nov teološki pravac koji se bavi Kristovom proegzistencijom. Ovaj izraz, što ga je skovao njemački teolog Heinz Schürmann, jedna je od temeljnih kategorija

novije kristologije i izvor plodnih otkrića u traženju potpune istine o Isusu. U tom smo traženju, dakako, tek na početku. Ali valja krenuti.

Prije nego što se katolička teologija počela odlučnije baviti pitanjem Kristove proegzistencije, bilo je o njoj mnogo govora u protestantskoj teologiji. Vrijedi upoznati pozitivnu ulogu i granice protestantskog istraživanja. Početak mu je u Lutherovoj teologiji križa. Njegova je misao: Ne zanima me transcendentalni Bog spekulacije, nego Bog na križu – Bog za nas. Taj je stav reakcija na spekulativnu, za život često neplodnu ontološku kristologiju skolastičke teologije. Luther nije nijekao vjerske istine prvih crkvenih sabora, nego je prebacio težište promatranja s Kristove strukture na njegovu funkciju, na djelo spasa. Lutherovi će nasljednici funkciju dalje razrađivati, a ontološke vidike najprije zanemariti, a onda i zaniijekati. Melancton, npr., već 1521. godine tvrdi da spoznati Krista znači spoznati njegova dobročinstva a ne njegovu narav. Bultmannu, najznačajnijem predstavniku novije protestantske teologije, povijesni skepticizam ne dopušta govoriti o tome što je Krist u sebi. Po njegovu uvjerenju Krist živi u vjeri svojih učenika i u riječima Evanđeljâ, u njemu živi »za mene« i preobrazuje me. Tillich smatra da kristologiju treba sekularizirati, osloboditi od nadnaravnog, teološkog elementa koji je današnjem čovjeku stran i nepotreban. Krist, po njegovu mišljenju, nije Bog i čovjek, nego »Novo Biće«, savršen čovjek i ništa više. Temelj našoj vjeri nije božanstvo, nego Kristova ljubav, predanje »za druge«. Bog koji se pojavljuje u ljudskom liku nije monstrozna pojava orijentalnih religija, nije ni pojmovno metafizička apstrakcija grčke filozofije i skolastičke teologije, nije »čovjek u sebi«, nego »čovjek za druge«.

Ti autori sve temelje na alternativni između Krista »u sebi« i Krista »za druge«, a ta se alternativa pretvara u sve veći otpor prema njezinu prvom članu. To posebice dolazi do izražaja kod anglikanskog biskupa Robinsona koji u tradicionalnoj »supranaturalističkoj« (nadaravnoj) kristologiji vidi mit, a jedinu nadu nalazi u kristologiji Kristova poniženja. Krist otkriva svoju bit i temelj ljudskog bitka samoodricanjem i podlaganjem drugima u ljubavi. Kristovo je božanstvo s te slike nestalo a Isus se sav svodi na uzor čovječstva. I u dijelu katoličke teologije postoje nagnuća tako naglasiti Kristovo čovječstvo i njegovu ulogu za nas da njegovo božanstvo ode u pozadinu ili nestane s vidika.

U osnovici je svih tih pokušaja hvalevrijedna namjera Kristov lik i Kristovu povijest učiniti shatljivim ljudima našeg vremena. Tragika im je u tome što sve žele postići nedoumicom između onoga što je Krist u sebi i onoga što je on za nas. Gubeći iz vidika Krista u sebi, ne vidimo više podlogu za ono što zovemo Krist za nas, pa je stavljen u pitanje temelj našeg spasa. Kristovu proegzistenciju shvaća ova tradicija isključivo humanistički. Smatramo da ona prema Novom zavjetu ima šira usmjerenja, pa je valja proučavati u ravnoteži svih njezinih elemenata. Jedino tako Kristov lik ostaje cjelovit, a njegovo djelo nepatvoreno i djelotvorno.

2. Govor novozavjetnih tekstova

Novi zavjet ne govori na školski način o Kristovoj proegzistenciji i nigdje je, dakako, izričito ne spominje, ali svakom svojom riječju usmjeruje pogled prema njoj. Kad tražimo uvid u tajnu Isusove osobe i njegova djela valja stoga poći od novozavjetnih tekstova. Međ u njima tražimo one u kojima naziremo veći egzistencijalni naboj Kristova Srca, pa ih skupljamo, povezujemo i čitamo u onom duhu u kojem su pisane. Na drugom koraku pokušat ćemo između redaka tih tekstova otkriti što se zbivalo u srcima onih koji su ih napisali. U ogledalu njihova iskustva oslušujemo i kucaje Isusova srca. Na trećem koraku bacamo pogled u vječni trojstveni izvor i cilj Kristove proegzistencije. Uspinjajući se tim putem imamo mogućnost doživjeti nešto od one njegove iskonske, »pro–egzistencijalne« vatre. Bez nje naš govor o Isusu mora ostati pravovjerno, doduše, ali mrtvo slovo, a naši školski sustavi veličanstveni nadgrobni spomenici umirućeg kršćanstva i njegove teologije, kraj koje se ljudi smrzavaju i padaju u ponore svakojakih mutnih voda kakvima obiluje naše doba. Kršćanstvo, dakako, ne može umrijeti jer je Krist u njemu nazočan, ali mogu zamrijeti njegovi udovi na veliku štetu sadašnjih i budućih pokoljenja. Uspjeh nam u ovom trostrukom usponu ne jamči vlastita mudrost, nego Isusov Duh, u kome govorimo »Isus je Gospodin« i koji u naša srca utiskuje živu i životvornu sliku njegova lica (usp. 2 Kor 4,6).

Među novozavjetnim tekstovima najbremenitiji su često upravo oni koji se na prvi pogled ne doimaju tako: usput nabačene primjedbe, nezapažene govorne čestice, prijedlozi i druge literarne mrvice. Tome se ne treba čuditi. Novozavjetni pisci nisu bili učenjaci koji u logički slijed skupljaju svoju misao, nego svjedoci burnog i potresnog doživljaja. Pod njegovom se silinom lome pojmovi a riječi im ključaju poput izvora žive vode. Zato ih je teško staviti u misaoni sustav. Zaokružimo li, međutim, pogledom po Novom zavjetu, zapaziti ćemo posvuda u njemu, poput sjemenja razasutu sitnu riječ: prijedlog »za«. Na tu smo se riječ u svagdašnjem životu do te mjere naviknuli da nas ona ne dira kad je čujemo u spasopovijesnom kontekstu. Promotrimo li je, međutim, pomnije, vidjet ćemo da ona ovdje govori svoj vlastiti jezik kakva drugdje nismo čuli.

Zanimljivo je da se ovaj prijedlog pojavljuje na ključnim mjestima Novog zavjeta koji govore o Kristu.³ Kad se god piščev pogled nađe u središtu spasiteljskog zbivanja ova, riječca kao pripjev prati njegove izvještaje i poručuje čitatelju: Kristovu povijest ne čini samo niz vidljivih događaja, nego prije svega njihov skriveni smisao. Svjedoci su ga pomalo otkrivali kad su sami ili u zajednici prebitali uspomene na Isusa. Tek im je u svjetlu tog otkrića on zasjao

3 Ovaj prijedlog (u grčkom izvorniku *hyper*; lat. *pro*) preveden na hrvatski jezik ima dva značenja: *za, radi, zbog, u korist i umjesto, namjesto*. Oba se značenja međusobno prelijevaju, pa njihova razlika teološki nije va'na i na nju se ne moramo obazirati. Ovdje nas zanima dublja poruka ovog prijedloga.

punim sjajem, veći od svih blistavih slika što su im o njemu ostale u pamćenju. Oboje – i sjaj Isusovih djela i dubinu njegove tajne – treba i danas promatrati zajedno. To je, međutim, moguće samo onome koji srcem, u svjetlu Duha Svetoga, vidi ono što je skriveno tjelesnim očima. Isusovi su učenici saželi svoje otkriće u evanđeoske izvještaje jednostavno i kratko kao što to umiju samo svjedoci potresnog zbivanja, a sve su satakali oko riječce »za nas«. Ona će i budućim naraštajima biti ključ za pristup Isusovoj tajni.

Sklad vidljivog događaja i nevidljivog smisla zakon je svake ljudske povijesti i po tom se Isusova ne razlikuje od naše. Nevidljivi smisao povezuje povijesne događaje u cjelinu i vuče ih prema cilju. Bez njega bi povijest bila mrtva i nijema. Odakle ljudskoj povijesti smisao? Korito u kojem ona teče je pamćenje. Čovjek skuplja događaje svoga života, povezuje ih i međusobno uspoređuje. Sjećajući se onoga što se zbilo, predviđa što će biti i traži putove u budućnost. Vodi ga nada i želja za punim, zrelijim životom. Budućnost vidi pred sobom kao lepezu mnogih mogućnosti, među kojima mora birati da bi ostvario sama sebe. Prošlost je skupljena u sadašnjosti, a sadašnjost prelazi u budućnost kad čovjek bira i izvršava što je izabrao. Životinje nemaju povijest jer ne mogu pamtit i birati. Istraživati povijest znači probiti se kroz guštik zapisanih ili predajom prenesenih događaja do njihova izvora. Nije ga lako otkriti jer se nakane i opcije povijesnih putnika međusobno isprepliću, a oni tek u hodu postaju svjesni svoje čežnje. Ali ona je uvijek na djelu te poput magneta povijest vuče naprijed. U ritmu *izbor–odluke–provedba* čovjek gradi svoju osobnu povijest, a zajedno s njome i opću povijest svoga naroda i čovječanstva. Zadnji joj smisao, međutim, daje Bog, jer sve što se zbiva, Božja je povijest. Njegove misli i nakane u pozadini su svega što ljudi čine i kamo smjeraju. Božanski smisao ljudske povijesti izmiče našem zapažanju, tek ga naslućujemo.

Govoreći o Isusovoj povijesti, nalazimo se na tajanstvenoj točki u kojoj se sastaju sve tri povijesne razine, pojedinačna, opća i Božja. Isus je, poput svoje majke, prebira u srcu uspomene prošlosti (usp. Lk 2,19), te u njihovu svjetlu tražio putove u budućnost. Zajedno sa svojim osobnim iskustvom, koje izvire iz vječnosti, nosio je u srcu povijest svoga naroda, a s njome i čitavog čovječanstva. Bolna iskustva ljudske povijesti postala su u njegovu srcu vapaj svih generacija za punim životom. Taj je vapaj upisan u svaku žilicu njegova bića, u svaki njegov dah i korak, te svemu što se s Isusom zbivalo i što je on poduzimao daje neopisiv egzistencijalni i eshatološki naboj. Nije to bilo tek svjetlo uma, nego vatra srca. Isus ju je osjećao, njome je gorio i od nje patio: »Oganj dođoh baciti na zemlju, pa što hoću, nego da plane! Krstom mi se krstiti, i kakve li muke za me dok se to ne izvrši« (Lk 12,49–50). To je velika ispovijest njegova života: »Sin čovječji nije došao zato da bude služen, nego da služi i život svoj dade kao otkupninu za mnoge« (Mk 10,45). Ova je riječ zajedno s Isusovim živim primjerom, zapalila svjedoke, a oni su je prelili u evanđeoske zapise da bude svjetlo budućim naraštajima.

U Pavlovim spisima nalazimo najstariji sloj kršćanske predaje sažet u prvim crkvenim vjeroispovijestima (homologijama). One svojom jednostavnošću usmjeruju pogled prema središtu u kojem se nalazi Krist koji »za nas umrije i uskrsnu« (usp. Rim 5,8; 1 Sol 5,10). Navještaj uskrsnuća, središte ranokršćanske kerigme, ne može se ni zamisliti bez Kristove proegzistencije (usp. 2 Kor 5,15). Kad Apostol raspravlja ili nešto dokazuje(»Zar je Pavao raspet za vas«, 1 Kor 1,13), kad opominje i potiče(»Ne upropašćuj onoga za koga je Krist umro«, Rim 14,15), sve rješava pogledom na Krista koji je »za nas«– živeći za druge Krist se spustio do dna samoponištenja. Potresno to navješćuju dva međusobno srodna Pavlova teksta. Prvi glasi: »Krist nas otkupi od prokletstva Zakona postavši za nas (umjesto nas) prokletstvom... da u Kristu Isusu na pagane dođe blagoslov Abrahamov, da Obećanje Duha, primimo po vjeri« (Gal 3,13– 14). Prokletstvo se mijenja u blagoslov. Smrt je i cijena i način otkupa. Isus, sam bez grijeha, preuzeo je naše prokletstvo, čitav je na križu u nj uronjen »umjesto nas, u našu korist«. Dopustio je da se ono na njemu do kraja iskali, iscrpe i izgubi svoju moć. Tada je na nas mogao sići Abrahamov blagoslov. U drugom tekstu čitamo: »Njega koji ne okusi grijeha, Bog za nas grijehom učini, da mi budemo pravednost Božja u njemu« (2 Kor 5,21). Na Kristu raspetome vidljiv je samo još grijeh, naš grijeh, da mi, nepravedni postanemo dionici Božje pravednosti. Velika se spasiteljska razmjena nije dogodila slučajno ili iz puke nužde, nego je plod Isusova osobnog predanja iz ljubavi: »... u vjeri živim u Sina Božjega koji me je ljubio i predao samoga sebe za mene« (Gal 2,20); »...kao što je Krist ljubio Crkvu te sebe predao za nju da je posveti...« (Ef 5,25).

Isusova egzistencija »za nas« nije pitanje njegove dobre volje, nije samo dar njegova uma, volje i srca, nego izvire s dna njegova bića, iz njegova tijela i postaje u tijelu vidljiva. Isus je čitav »dobri dar – euharistija«: »Ovo je tijelo moje za vas« (Kor 11, 24); »... Ova čaša novi je Savez u mojoj krvi koja se za vas proljeva« (Lk 22,20). U Markovu izvještaju (»Ovo je krv moja, krv Saveza, koja se za mnoge proljeva«, Mk 14,21) odzvanja Izaijino proroštvo: »Sluga moj pravedni opravdat će mnoge i krivicu njihovu uzeti na sebe... Mnoštvo ću mu dati u baštinu« (Iz 53,11– 12). Stari zavjet nosi u sebi slutnju Mesijine proegzistencije i navješćuje njezinu sveopću širinu. U Novom će se zavjetu izvorno »za vas« sve više širiti pa će uskoro glasiti: »za nas«, »za mnoge« i napokon »za narod«; »za sve«; »za život svijeta« (usp. Iv 6,51). Najmlađi spisi Novog zavjeta, Poslanica Hebrejima, Ivanovo Evanđelje, Knjiga Otkrivenja, govore isti jezik: »...da milošću Božjom bude svakome na korist što je on smrt okusio« (Heb 2,9); »...tijelo moje za život svijeta« (Iv 6,51). U Knjizi Otkrivenja je Kristova proegzistencija najprije moto svega zbivanja: »Njemu koji nas ljubi, koji nas krvlju svojom otkupi...« (Otk 1,5), a onda izvor i sadržaj velikog hvalospjeva Onome »koji je bio zaklan i otkupio krvlju svojom za Boga ljude iz svakog plemena i Jezika...« (usp. Otk 5,9 sl). Čitava je novozavjetna kristologija obavijena mrežom izričaja (*za; u korist; umjesto*), koji svjedoče da pisci

nisu Krista vidjeli drukčije, nego usmjerena na naš spas, »za nas«. Budući da se taj izraz jednako nalazi u svim dijelovima Novog zavjeta, počevši od njegovih najranijih spisa (1 Sol, Rim, 1 i 2 Kor, Gal), preko sinoptika i mladih spisa Pavlove baštine (Ef, 1 i 2 Tim, Tit) sve do kasnih spisa Novog zavjeta (Heb, Iv) treba ga smatrati glavnim oruđem novozavjetnog razmišljanja o Kristu. »Biti za druge« Isusu nije dodatak, nego srž. Time što je Krist za druge, on uopće jest.

Glavno pitanje Isusove proegzistencije ostalo je, međutim, nedorečeno: tko su »ti drugi«? Na prvi pogled to smo »mi«, »mnogi«, »svi«. Čovjek, ipak, nije zadnji cilj ni najdublja tajna Kristove proegzistencije. Čitamo li pažljivo Novi zavjet, otkrit ćemo u njima dublja Kristova usmjerenja. U Isusovu predanju »za nas« na tajanstven je način svuda nazočan Otac, većinom u pozadini, a opet vidljiv, i to što dalje, to sve jasnije. Na vrhuncu novozavjetne kristologije, u Ivanovu evanđelju, Isus je »za nas« zajedno s Ocem i nošen od njega. Izreke o predanju naizmjenice imaju za subjekt Oca i Sina: »...predao je samoga sebe za mene« (Gal 2,20), »Bog ni svoga Sina ne poštedje, nego ga za sve nas preda« (Rim 8,32). Djelo spasa proizlazi iz središta Isusova bića a zajedno ga izvode Otac i Sin. Kristovo »za« zapravo je »za« samoga Oca: »Bog pokaza svoju ljubav prema nama ovako: dok još bijasmo grešnici, Krist za nas umrije« (Rim 5,8). Dajući svoga Sina, Otac nam daruje svoju ljubav, a to znači sama sebe. Kristovo predanje na križ »za nas« je »poslušnost« Ocu (usp. Rim 5,19) i »pravednost« (Rim 5,15). Krist je »za nas« jer je poslušan Ocu. Prema Poslanici Efežanima Kristovo »predanje i žrtva za nas« u isto je vrijeme »ugodan miris na čast Ocu« (usp. Ef 5,12). Tajanstveni tekst Rim 15,3 opisuje grijeh svih ljudi kao poruge koje su namijenjene Bogu. Krist se stavlja pred Boga, uzima poruge na sebe, prima ih i nosi na križ, gdje one umiru a s njima i naši grijesi. Uništio je grijeh, »nama na korist«; »za spas svijeta«; i time izvršio Očevu volju i proslavio ga, sav je »za Oca« i »za nas«.

U Ivanovu evanđelju Otac i Sin zajedno uskrisuju mrtve (usp. Iv 5,19 sl). Predanjem »za ljude«; »za život svijeta« Isus »ostaje u ljubavi Očevoj, do kraja izvršuje njegovu volju« (usp. Iv 15,9 sl). U Isusovu hvalospjevu, takozvanoj Velikosvećeničkoj molitvi na kraju Evanđelja Otac i Sin jedan drugome daju slavu (usp. Iv 17,1 sl.), i zajedno se predaju na križ Otac za Sina i Sin za Oca i za sve one koje je »Otac dao« Sinu. Sve što gori Kristovom vatrom »za nas« plod je njegova jedinstva s Ocem, nošeno je njihovom međusobnom ljubavlju. Zato Isus može reći: »Ja i Otac jedno smo« (Iv 10,30). Jedno su ne samo u sebi, nego i u djelu spasa »za ljude«.

Govoreći o Kristovoj proegzistenciji ne valja, dakle, kazati: »Krist je čovjek za druge«, ako u tim drugima vidimo samo njegovu ovozemnu braću. Kristova je proegzistencija u prvom redu teološke naravi, a tek po tome i na temelju svoje teološke dimenzije ona dohvaća sve ljude. Krist nije samo izvor našeg spasa, nego i prauzor svega međuljudskog davanja i primanja. Taj je uzor čovječanstvu

akutno potreban u razdoblju probuđene socijalne svijesti, na kraju drugog tisućljeća. Iskustvo posljednjih desetljeća obilno pokazuje da i najzanosniji altruizam mora splasnuti ili se pretvoriti u egoizam, ako je lišen teološke odrednice, te bar uključno ne nosi u sebi otvoreno oko i uho za poznatoga ili nepoznatoga Boga.

3. *Iskustvo prvih svjedoka*

Novi zavjet je svoju poruku sažeo u riječ: »Umro i uskrsnuo – za nas«. Iz ove temeljne novozavjetne spoznaje razvit će se pomalo velika vjeroispovijest Crkve: »Isus Krist je pravi Bog«. Kako se ono »za nas« pretvorilo u »pravi Bog, ravan Ocu«, kako je taj razvoj tekao do onog časa kad ga je Crkva u četvrtom stoljeću svečano zaključila, to ne možemo ovdje istraživati. Zanima nas prva etapa tog zbivanja koja se zbila u srcima Isusovih svjedoka. Ono što se s njima dogodilo moralo bi se donekle ponoviti u nama ako želimo da vjera koju su nam oni ostavili u baštinu bude živa i donese plod. Što se s njima događalo? Susreli su Isusa živa. Našli su u njemu čovjeka koji je posvema »za njih«, drukčije nego bilo tko prije njega. Dvije su godine upijali svaku njegovu riječ, gestu, korak, a on je širio i čistio nutarnji prostor njihovih srdaca. Napokon su postali sposobni, najprije u njemu dršćući naslutiti, a onda i vjerom prepoznati Onoga koji je ravan Bogu, te mu se čitavim bićem pokloniti. Ta im je spoznaja dala prodoran pogled kroz maglu i mrak svjetskih zbivanja, a poklon Kristu, pravom Bogu nadjačat će u njihovim srcima poput hvalospjeva sve oluje i prijetnje povijesti. S Isusova su lica neprestano crpli radost (usp. 2 kor 4,6) i njome liječili sva beznadnosti ovog svijeta do današnjeg dana.

Može li se taj doživljaj obnoviti u kršćaninu dvadesetog stoljeća, u meni, u nama? Smijemo u to vjerovati i tražiti ga jer smo negdje u dnu duše svjesni da je to naše jedino doista životno pitanje. Krećemo dakle čitajući Evanđelje jednostavno poput djece, te nastojimo Isusa gledati očima njegovih prvih učenika. U tom će pogledu, dakako, biti prisutno i naše osobno oko, jer se pogled na Isusa ne može ucijepiti izvana, ni staviti na nos poput naočala. Možemo se ipak srcem pridružiti njihovu iskustvu. To će nam poći za rukom onoliko koliko smo i u svagdašnjem životu sposobni izaći iz sebe pa se uživjeti u tuđu muku i radost, čuditi se zajedno s onima koji su doživjeli nešto potresno. Na pozadini najkvalitetnijih ljudskih iskustava, kao što su npr. iskustvo nade, povjerenja, vjernosti, ljubavi, pokušavamo uroniti u doživljaj Isusovih svjedoka. Tom će se biblijskom iskustvu pridružiti naše vlastito milosno iskustvo. Imamo li ga doista? Bez sumnje. Život je svakog kršćanina posut malenim, tihim, dodirima Isusove ruke, njegove ljubavi. Valja ih prepoznati, priznati i za njih zahvaliti. Ono što darom Duha Svetoga doživljavamo u tim susretima nastavak je i procvat onog velikog susreta na stazama Palestine. Imamo šanse Isusa doživjeti

ako mu dopustimo da siđe sa stranica naših učenih knjiga, da preko srca uđe u život i promijeni ga.

Pošavši za Isusom, svjedoci su se divili njegovim djelima, dah im je zastajao kad je on pred njihovim očima stišavao oluju, uskrisavao mrtve, dizao uzete, otvarao oči slijepima. Hvatao ih je i strah pred njegovom moći (usp. Mk 4,41), ali strah nije preuzeo maha jer je Isus zračio i neizrecivom dobrotom. Pomalo su se toj dobroti više divili, nego njegovim čudesima. Shvatili su da je ona veće čudo od stišavanja oluje ili liječenja gubavca. Čudo Isusove dobrote nije na učenike djelovalo tako spektakularno kao čudesa u svijetu fizičkih sila i sporije se sažimalo u riječi. Trebalo mu je i više vremena da otkrije sav svoj sjaj. Ali kad se on otkrio, slika je nadmašila očekivanja i čuđenju nije bilo kraja: Taj je čovjek dobar naprosto, dobar prema svima, prema blizima i dalekima, prema malenima i velikima. Iskonske težnje što ih ljudi upravljaju jedni drugima, pa i samima sebi, prvi put u susretu s ovim čovjekom nisu završile u slijepoj ulici. Čudo Isusove dobrote pomalo se prelilo preko svih ostalih dojmova koji su iza njega ostali u ljudskim srcima. Moć te dobrote najviše iznenađuje onda kad Isus nije ispunio njihova očekivanja i želje. Često ga nisu razumjeli, znao je biti opor u postupcima, katkada ih je svojim potezima stavljao na muku. Svejedno, čovjek ovako dobar može sebi dopustiti sve, iz njegove ćemo ruke primit svaki rez, ali njegove se dobrote ne možemo odreći. Tako su otprilike sami sebi govorili. Iz djelokruga Isusove dobrote ne može izići tko se jednom našao u njemu. Učenici su shvatili da je njihov *Rabi* posve drukčije dobar nego ostali ljudi. Dobrota je u drugih, ako je uopće ima, nadogradnja, plod obraćenja ili dobrog odgoja, zaokret od sama sebe prema drugome. Njegova je dobrota od početka čista od sebe same, sva za njih, za druge. Takva dobrota ne može izvirati iz ljudskih izvora, njezini korijeni moraju sezati u božanske dubine. Pomalo se ovako oblikovala vjera i ispovijest vjere u Isusa.

Nikakva psihološka analiza ne može dokučiti otajstvene izvore Isusove dobrote. Nešto ipak naslućujemo. Dobrota je toga čovjeka jedinstvena i nepovnljiva zato što je slobodna, slobodna od same sebe. On je dobar bez računa. Dobrota mu prirodno i nenamješteno izlazi iz srca, pretvara se u gestu, riječ, dar, čovjek je bujnih osjećaja i živahnog temperamenta, a u dijeljenju dobrote neovisan o vlastitom raspoloženju. Biti dobar potreba je njegova bića. Dijeleći plodove svoje dobrote, nikome ništa ne nameće, nikoga ne opterećuje, ne oduzima mu slobodu, nego sve oslobađa. U ozračju se njegove dobrote moglo disati punim plućima. Stvarao se prostor mira i pomirenja, ljudi su nalazili put jedni prema drugima. Duh Sveti će ih uskoro oblikovati u zajednicu jednog srca i jedne duše. Pogani će se najviše čuditi radosti koja vlada u toj zajednici i ne sluteći da ih je njome zauvijek zarazio njihov Učitelj. Isusova radost je poglavlje za sebe. Evanđelisti nigdje ne govore da se smijao, dvaput vele da je plakao (usp. Iv 11,35). No uza svu svoju životnu ozbiljnost Isus je bio čovjek duboke, bujne nutarnje radosti. Bez te radosti nemoguće je shvatiti i njega i njegovo

djelo, i njegovu egzistenciju »za nas«. Odakle mu ta radost? Prvi joj je izvor, bez sumnje, neprestani boravak »u krilu Očevu« (usp. Iv 1,18), dugi molitveni susreti s njime (usp. Lk 6,12). Isus, međutim, nije morao bježati od svijeta da bi našao radost. Nalazio ju je u susretu s čovjekom, s prirodom, s čitavim svijetom. Na licu je svakog čovjeka, kako god ono bilo iznakaženo ili grijehom opterećeno, prepoznao dijete Božje, svoju vlastitu sliku. Nije čudo da mu je oko zasjalo vedrom radošću i zauzvrat rađalo radosnim povjerenjem.

Isusova je radost bila napokon propaćena, radost prekaljena patnjom. Odatle joj dubina, mir i snaga. Najpotresnije svijetli njegova dobrotu »za« sve ljude u susretu s njihovom zloćom. Već i prije Velikog petka iskusio je sav domet ljudske mržnje, sebičnosti, ravnodušnosti. Patio je od nje ne tek pod njezinim udarcima, nego, možda, još više kad su mu pljeskali: »Sam se Isus njima nije povjeravao jer ih je sve dobro poznao (...) ta sam je dobro znao što je u čovjeku« (usp. Iv 2.23–25; 6,15). U svom najužem krugu osjetio je prevrtljivost i licemjernost ljudskog srca: »O rode nevjerni i opaki, dokle mi je biti s vama i podnositi vas?« (Lk 9,41). Na kraju je doživio i gorčinu izdaje. Na pozadini njegove čistoće ljudska zloća sasvim otkriva svoje lice. Čitav mu je život prošao u magnetskom polju tamnih sila. Ali sve one nisu mogle zaraziti čistoću njegova nutarnjeg prostora ni zamutiti njegovo oko.

Beskrajno velik a svima bliz, malen s malenima, slab sa slabima, plakao je sa zaplakanima. Savršeno svoj, jedinstven i neponovljiv kao nitko prije ni poslije njega, a obdaren sposobnošću da se uživi u svaku ljudsku bijedu kao da je dio njega samoga. Nije je sažaljavao odozgo nego iznutra. Izjedala ga je glad svih stvorenja. Uoči svoje muke veli Isus: »Svom sam dušom čeznuo ovu pashu blagovati s vama prije svoje muke« (Lk 21,15). Osjećao je u sebi glad svih stvorenja, njihov vapaj za svjetlom, istinom, dobrotom. Glad svijetu bila je muka njegova života. U euharistijskom će daru sada odgovoriti na tu glad. Zato je za njim čeznuo.

Pred očima svjedoka otkrivali su se beskrajni prostori Srca u kojem se spajaju sve ljudske protivnosti. Bez sjene grijeha, a grešnicima bliz kao majka. Stavljajući na ljude neumoljive zahtjeve, a neizrecivo ih ljubi. Čisti hram prorokom žestinom, a majčinski grli djecu. Donosi mir a svojim riječima kao mačem dijeli duhove, siječe i tjera ljude na zadnju odluku. Ne miri se s prikrivenim zlom a pun je milosrđa za svakoga. Svjestan je svoje neograničene proročke punomoći, a daleko od njezine zloporabe. Ide do kraja putem svakog smrtnika, a sve ih u sebi obuhvaća i beskrajno nadilazi. Učenici će poslije, prebirući uspomene, shvatiti da nutarnji prostori ovog čovjeka doista nadilaze svaku mjeru ljudskog srca. Odnos s Isusom budio je u njima uspomenu njihove narodne povijesti u kojoj je jedina posve čista točka bila neuništiva vjernost njihova Boga. Malo– pomalo obje će se slike podudariti i svjedoci će shvatiti da im je isti izvor i subjekt: onaj koji govori *Ja jesam – Jahve*.

4. Trojstveni izvor i vječni cilj

Biblijski izvještaji o Kristu koji je sav »za Oca« i u Ocu »za nas« vode nas ravno do tajne Presvetog Trojstva. U njoj je najdublji izvor Kristove proegzistencije. Možemo li zaviriti u taj izvor? Smijemo to pokušati, ali pritom moramo znati da se nalazimo na Božjem tlu. Ovdje ljudski um i njegova teologija gube svoju samosvijest te samo u stavu dubokog poklona mogu gledati prema Božjem svjetlu. »Izuj obuću s nogu! Jer mjesto na kojem stojiš sveto je tlo« (Izl 3,5), doviknuo je Bog Mojsiju kad je htio prići gorućem grmu. To poručuje i nama. Dopustio nam je gledati čisto svjetlo njegova utjelovljenog Sina, i time ovlastio tražiti njegov izvor. Teološka misao, potaknuta biblijskim svjedočanstvom kreće se u tom traženju otprilike ovako.

Da bi neko biće moglo sama sebe davati drugome, ono mora sebe posjedovati. Da bi moglo biti »za drugoga«, ono mora najprije biti »u sebi«; ili, kako filozofija tumači, ono mora »subzistirati«; tj. »stajati u sebi«, mora biti osoba. »Biti osoba« znači posjedovati sama sebe. Na koji način Isus Krist sebe posjeduje? Vjera kaže da subjekt kome pripada sve što Isus Krist jest i ima, nije stvorena osoba, nego Božja Riječ, druga osoba u božanstvu. Božanska osoba sebe posjeduje tako da se odnosi prema drugoj osobi. U njoj nema ništa što bi prethodilo tom odnosu. Sin sebe posjeduje tako što sama sebe odvijeka prima od Oca i Ocu se vraća. Njegovo se božansko *ja* konstituira tako da mu Otac odvijeka govori *ti*. Sin mu neprestano uzvraća *ti* i po tome je on u sebi *ja*. Sin postoji u dijalogu s Ocem. Teologija veli: božanska je osoba »subzistentna relacija«, relacija koja stoji sama u sebi. Kod Božjeg Sina se njegovo »u sebi« ne razlikuje od njegova »za drugoga«. On nije najprije »u sebi« i »svoj«; pa tek onda »za drugoga« kao mi ljudi, nego se on istim vječnim činom prima od Oca i Ocu vraća i sama sebe posjeduje. Kod božanske osobe nema razlike između »posjedovati se« i »davati se«.

To vrijedi za božansku osobu Sina. Ljudska je narav Isusa iz Nazareta prema nauku Crkve nerazdjeljivo povezana s osobom Sina. To znači da je stvaranjem usađena u vječnu osobu Sinu, u struju, u relaciju, kojom Sin sebe od Oca odvijeka prima i tim primanjem sebe posjeduje. Isus čovjek ucijepljen je u ovo međusobno božansko davanje, pa ga i čitavim svojim bićem odrazuje. Samim time što jest usmjeruje on pogled prema Ocu. Isusova egzistencija »za nas« izvire iz neizrecivog trojstvenog samopriopćivanja Oca Sinu i Sina Ocu. Novi je zavjet toga svjestan, a Poslanica Efežanima to na svoj način i izričito svjedoči. Ljubav Božja prema ljudima ista je ona ljubav kojom Bog odvijeka ljubi svoga Sina. Isusovo »za nas« nastavak je vječnog »za« kojim nas Otac odvijeka gleda, odabire, ljubi i obdaruje »svakim blagoslovom u nebesima u Kristu« (usp. Ef 1,3 sl). Po Isusovu dolasku, životu, umiranju i uskrsnuću »za nas« i mi smo uvučeni u njegov odnos prema Ocu. Sve čega se Isus dotiče, sve nas, čitav svijet, obuhvaća on i unosi u vječnu struju ljubavi Oca i Sina u Duhu Svetome.

»Biti za druge, za Oca i za ljude« – upisano je u dubine Isusova bića. Iz tog se egzistencijalnog nagnuća hranio čitav njegov ovozemni život, odatle je proizašao naš spas i svi njegovi plodovi. To je djelo završeno Isusovom smrću i uskrsnućem. Kamo je sada usmjeren njegov nutarnji plamen? Jasno, nije se mogao ugasiti. Sve što prođe kroz krštenje smrti dobiva u uskrsnom svjetlu novi sjaj i novu snagu. Ništa se ne gubi što je ovdje na zemlji bilo vrijedno, nego na preobražen način živi dalje. Kamo je nakon uskrsnuća i uzašašća Isus usmjeren? Kako danas izgleda njegova proegzistencija? Ta On je svoje osobno djelo dovršio i predao napokon ostvarenje Duhu Svetom, drugom Tješitelju. Čime se on sada bavi?

Uskrisivši Isusa od mrtvih Otac je posvjedočio da prihvaća njegovo predanje u smrt, a njega je potvrdio kao eshatološkog spasitelja. Tim je činom ujedno prihvaćen Isusov temeljni stav, njegovo egzistencijalno »za nas«. On će odsada biti osnovni zakon Novog saveza. Po uskrsnuću je, da tako kažemo uskrsnula na novi život i Kristova proegzistencija. Nakon uskrsnuća nastavlja Isus svoje životno usmjerenje za nas. O tome veli Poslanica Hebrejima: »Krist, jer ostaje do vijeka ima neprolazno svećeništvo. Zato i može do kraja spasavati one, koji po njemu pristupaju k Bogu – uvijek živ, da se za njih zauzima« (Heb 7,24–25). Krist se uskrsnućem nije vratio u stari život, nego je unišao u novi, proslavljeni život, koji je neusporedivo savršeniji, djelatniji od staroga. To isto vrijedi za njegov nutarnji životni plamen, što ga mi pomalo nezgrapno zovemo njegovom proegzistencijom. Uskrsnuli Krist je sav »za nas«, usmjeren na Oca i u Ocu za nas, te nas neprestano obavlja i nosi neslućenom djelotvornošću.

Uskrsnuli Krist istovjetan je s Raspetim. Sve što je pripadalo zemaljskom Isusu, prešlo je preobraženo u novi život. Sva otajstva njegova života na otajstven način opstojе i danas, ne samo u uspomeni nego kao sveobuhvatni izvor našeg spasa. Isus koji danas živi kao uskrsnuli Sveladar s desne Očeve, nije ni dijete u Betlehemu, nije ni učitelj koji hoda po prašini Palestine, nije ni raspeti Krist na križu, a ipak je On i danas sve to. Sva su velika i mala otajstva njegova zemaljskog života još živa i djelatna jer još živi njihova pokretna snaga, Kristova ljubav »za nas«, njegova »proegzistencija«. U nju su upisani svi oni davni događaji koji su se nekad iz nje rađali i njome nadahnjivali. Zbog toga zdrava kršćanska pobožnost smije svakom od tih otajstava usmjeriti svoju patnju i ljubav vodeći, dakako, otajstvo Isusova života, vodeći, dakako, brigu o njihovoj pashalnoj ravnoteži. Uskrsnuli Krist će joj uvijek biti glavna hrana. Za to se brine on sam liturgijom svoje Crkve. Sve što Novi zavjet govori o Isusovoj proegzistenciji, nastavlja se na preobražen način kroz povijest i na nov je način djelatno. Kako se to događa? Jedini je odgovor: u Duhu Svetome. On nastavlja Isusovo djelo. Razdoblje Crkve, razdoblje Duha Svetoga, nije posljednji korak u Kristovoj povijesti »za nas« Njegova zadaća neće prestati ni onda kad svi, za koje se predao, budu zajedno na cilju. Isus Krist nikad ne može prestati biti posrednikom između Boga i ljudi. Dok je hodao zemljom, zadaća

mu je bila neprijateljstvom razdijeljene strane, Boga i čovjeka, pomiriti i uspostaviti među njima jedinstvo. U razdoblju Crkve on snagom svoga Duha liječi tragove starog neprijateljstva. Kad i to dovrši, nastupa nova era, eshaton. Kroz svu će vječnost Isus povezivati Boga i čovjeka u ljubavi. Apostol Pavao veli u Prvoj poslanici Korinćanima: »On treba da kraljuje, dok ne podloži sve neprijatelje pod noge svoje. Kao posljednji neprijatelj bit će uništena smrt... i kad mu sve bude podloženo, tad će se i on sam, Sin, podložiti Onomu koji je njemu sve podložio, da Bog bude sve u svemu« (1 Kor 15,25–28). Kad Bog bude sve u svemu, neće Krist nestati s pozornice. Baš naprotiv. S pozornice će nestati sve zapreke koje nas dijele od Boga, a Krist će tek tada preuzeti svoju vrhunsku zadaću: da po njemu, kroz njegovo srce čitavu vječnost uranjamo u Boga.

Kada dođe trenutak blaženog gledanja, mi nećemo Boga jednim pogledom tako obuhvatiti kao što on sam sebe obuhvaća. Vječno Božje *sada* ne može na isti način postati naše *sada*, Izlazeći definitivno iz vremena u vječnost, mi tu vječnost nećemo onako zaposjesti, kao što je Bog posjeduje. Nego što će se dogoditi? Kroz svu ćemo vječnost Boga nanovo otkrivati i sve dublje u nj uranjati. Prema Pavlovoj će riječi (1 Kor 13,13) »ostati« ne samo ljubav nego i u gledanje preobražena vjera i u stalno novi doživljaj Boga preobraženo ufanje. A Krist će biti posrednik toga doživljaja. Boga ćemo gledati neposredno. Ta neposrednost neće ići mimo Krista. On ni ovdje na zemlji, u vremenu, nije bio smetnja neposrednoj Božjoj blizini, pa neće biti ni tamo prijeko. Po Kristu ćemo u Duhu u cijeloj vječnosti uživati Boga. Tako Krist čovjek, *pro nobis existens*, nosi sve nas, čitav kozmos tijekom razdoblja Sina, to je vrijeme njegove vlastite zemaljske povijesti – po razdoblju Duha, to je naše vrijeme, vrijeme Crkve – u razdoblje Oca, razdoblje konačne punine u vječnosti.

Literatura

Grillmeier, Alois, »Jesus Christus«, *Lexikon für Theologie und Kirche* 2, Freiburg 1958.

Kasper, Walter, *Jesus der Christus*, Mainz 1978.

Kessler, Hans, »Christologie«, *Handbuch der Dogmatik* 1, Düsseldorf 1992.

Latourelle, Rene, *L'accès a Jesus par les Evangiles*, Paris 1978.

Latourelle, Rene, *Theologie de la revelation*, Paris 1963.

Lehmann, Karl, *Geistlich handeln*, Herder 1982.

Rahner, Karl, »Jesus Christus, II, III«, *Herders theologisches Taschenlexikon* 4, Freiburg 1972.

Schlier, Heinrich, *Grundzüge einer paulinischen Theologie*, Freiburg 1978.

Schlier, Heinrich, *Das Ostergeheimnis*, Einsiedeln 1976.

...Comissio Theologica Internationalis – *Quaestiones selectae de Christologia*, Rim 1979.

JESUS CHRIST - A MAN FOR OTHERS

Alfred SCHNEIDER

Summary

Through this paper the author is participating in the considerations on Jesus Christ for whom Pope John Paul II, has dedicated this year, 1997, in preparation for the Great Jubilee 2000. The author begins with the question of how can Christians of the twentieth century, who believe in the truth of the Incarnation, but are not as vibrant as the first Christians, renew the fundamental life giving encounter with the Incarnate Son of God. They will not arrive at this by metaphysical analysis of Christ's structure in the traditional style of scholastic theology, nor by a one sided emphasis of Christ's saving functions as stipulated in Protestant theology of the sixteenth century. Current theology seeks the resolution in the title »Jesus Christ - a Man for Others« or in Latin »Christus proexistens«. Using the findings of earlier research the author continues further on this path to uncover the deepest mystery of Christ's life, in which he is close to every person and their struggle. The author shows through the use of biblical texts that this proexistens is the essence of New Testament theology and also tries to revive the experiences of the witnesses to Jesus' life who wrote the texts. Finally, the author rises up to the Trinity source and the eternal, eschatological goal of Christ's proexistens.

